

Textové úlohy

Textová úloha №01

Ílias

Achille, Diovi milý, ty velíš mi, abych vám sdělil,
proč se Apollón hněvá, bůh mocný, jenž daleko střílí.
Já vám to vyložím tedy, ty zvaž to a přísahu slož mi,
že mi v budoucnu rád vždy pomůžeš slovy i činy:
myslím, že zaplane hněvem ten muž, co s velikou mocí
nad všemi Argeji vládne, i Achájští poslušni jsou ho,
příliš mocný je král, když k poddaným zaplane hněvem:
a kdyby plamen hněvu týž den snad přece jen zdusil,
přesto si ve své hrudi i později uchová zášti,
dokud nesplní pomstu – ty uvaž, zda budeš mě chránit!

[...]

Achilleus, rychlý v běhu, mu takto zas v odpovědi pravil:
Vzmuž se a božskou věštbu, jak znáš ji, směle nám pověz –
Apollón, Diovi milý, buď svědkem, kterého vzýváš,
kdykoli vnuknutí božská nám Danaům zjevuješ, věštče:
nikdo z Danaů všech svou těžkou pravici tebe
nedotkne u dutých lodí, i kdybys tu Agamemnóna
jmenoval, jenž se teď pyšní, že nejmocnější je z Řeků.

Otázky k textu: 1) Jakým veršem je epos napsán?
2) Vyložte a charakterizujte celou situaci a její postavy a doložte ukázkami textu.
3) Znáte příběhu
vé pozadí eposu?

Textová úloha №02

Přečtěte si úryvek a odpovězte na otázky:

Božská komedie (přel. O. F. Babler)

Kde v půli život náš je se svou poutí,
procházet bylo mi tak temným lesem,
že pravý směr jsem nemoh' uhadnouti
Ach, trudno líčit ona místa, kde jsem
probloudil ten hvozd divý, drsný, tmavý,
že na to dosud vzpomínám jen s děsem.
Snad ani smrt tak hořce neotraví.
Však dospěl jsem tam k všeho dobra středu,
a proto vypovím vše bez obavy.
Jak jsem tam vešel, říci nedovedu,
neboť mi sen v těch místech oči sklížil,
až pravá cesta zmizela mi vpředu.
K úpatí pahorku tak jsem se blížil,
který až na konci je toho dolu,
kde do srdce mi úděs ten se vplížil.
I vzhlédl jsem a uzřel na vrchole
už září oběžnice, jejíž síla
ty ostatní svou cestou vede spolu.

Tím bázeň má se trochu umírnila,
která mi v srdci zůstávala tkvíti
té noci, jež tak úzkostná mi byla.
A jako člověk, jenž se břehu chytí,
však ač je spasen z mořské bouře vzteku,
zpět zděšen hledí na to vlnobití,
tak ohlížel se duch můj na útěku
tam do průsmyku v nebezpečí mnoha
jímž neprošel živ nikdo za všech věků.
Jen krátký oddech tělu popřát moha,
dál vydal jsem se vzhůru pustým srázem
tak, že vždy níže byla pevná noha.
Hle, pardála vtom uviděl jsem rázem
kropenatého, který u pat stráně
hbitý a mrštný příkrčen byl na zem.
S očí mě nespouštěl, ba odhodlaně
mně zabraňoval vkročit na tu stezku,
že kolikrát už vracel jsem se maně.
To bylo časně zrána za rozbřesku,
a slunce vyšlo s těmi souhvězdími,
jež byla s ním už v den, kdy jejich lesku
Bůh dráhu stanovil a pohnul jimi,
což naději mi novou dalo zase,
že ujdu šelmě s boky žíhanými
v té jitřní chvíli a v tom jarním čase.
Však sevřela mě přece hrůza prudká
ze lva, jenž se mi zjevil v plné kráse.
Jak pospíchal by, by se se mnou utká,
nes' hlavu vzhůru, zuřil hladovostí,
až vzduch se třás', jak když jej bázeň nutká.
Pak zase vlčici na kůži, kosti
vyhublou spatřil jsem, ač žravá byla
a zkrušila už mnohé ve své zlosti.
Údy mi ztuhly, jak mě vyděsila,
až pozbýval jsem při pohledu na ni
víry, že k výstupu mi stačí síla.
A jako ten, jenž lakotí a shání,
když přijde doba ztrát a prodělává,
dává se do nářku a bédování,
tak já, když zděsila mě šelma dravá,
na ústup před ní dátí jsem se musil
až na místa, kde slunce umlkává.
Když jsem svým pádem mnoho hrůzy zkusil,
uzřel jsem muže jako v světě jiném,
jenž dlouhé mlčení si snad už hnušil.
Uzřev ho na tom místě nehostinném,
já zvolal: "Ochraňuj mě před vší zlobou,
ať člověkem jsi nebo pouhým stínem!"
Řek' on: "Já člověkem jsem byl svou dobou,
mí rodiče se Lombard'any zvalí,
Mantua byla domovem jich obou.
Sub Julio mi pozdě život dali,
a žít mi bylo v Římě za Augusta,
kdy klamně bůžky lidé uctívali.
Já básníkem byl. Zpívala má ústa
o Anchisovci, který prchl z vlasti,
když z hrdé Troje zbyla troska pustá.
Však ty, proč ty se vracíš do těch strastí?
Proč nejdeš na vrch skvostný, na ta místa,
jež počátkem i původcem jsou slastí?"

"Tys tedy Vergil, studnice ta čistá,
z níž proudem sladká mluva řinula se?"
já odpověděl zmaten dozajista.
"Básníků ostatních ty cti a jase,
kěz láska veliká a stálá píše,
s níž čtu tvou knihu, pomůže mi k spáse!
Mně mistrem jsi a vzorem ve své síle,
jen z tebe čerpal jsem svou lačnou duší
sloh sladký, jenž si zjednal cti v mém díle.
Hle, prchám před šelmou, v níž duch zlo tuší.
Jí zbav mne, mudrci, je ona vinna,
že ve všech žilách tep mi strachem buší!"
"Tvá cesta musí teď být zcela jiná,"
mně odpověděl, slzeti mě vida,
když opustit chceš místa nehostinná,
neb šelma ta, z níž pochází tvá bída,
nikomu nedá projít cestou tady
a s odhodláním vražedným ji hlídá.
Tak zlá je povahou a plná zrady;
ji ukojit se nikdy nepodaří
a syta ještě více zuří hlady.
O Je mnoho zvířat, s kterými se páří,
a bude, dokud Chrt se neobjeví,
který ji usmrtí a zlobu zmaří!
Ten o statcích a o penězích neví,
jsa z těch, jež láska, ctnost a moudrost kuly,
a mezi dvěma Feltry se nám zjeví.
Povznese Itálii spásnou vůlí,
tu, pro niž zemřela Camilla panna,
Eurial, Turnus, Nissus zahynuli.
Od něho všemi městy bude štvána,
až do pekla ji svrhne, kde jí v spěchu
závistí kdysi otevřena brána.
I myslím, že ti bude ku prospěchu,
půjdeš-li za mnou: průvodcem chci býti,
jenž povede tě místy věčných vzdechů.
Uslyšíš skřeky zoufalců tam zníti,
uvidíš dávné duchy v utrpení
smrt druhou vzývati a bolně výti.
Pak uzříš ty, jimž oheň trýzní není,
neb smějí naději a víru míti,
že buď kdy buď přec dojdou vykoupení.
Však chceš-li sídla všeho blaha zřítí,
pak svěř se duši hodnější, než má je,
s níž nechám tě, až budu musit jíti,
neb onen císař, jenž je vládcem ráje,
že vzdorně vzepřel jsem se jeho řádu,
nechce, bych koho uved' v jeho kraje.
On tam je králem, ač má všude vládu,
tam jeho město, jeho trůn tam stojí:
Ó blažen, koho zvolí ve svou radu!"
A já mu díím: "Slyš, pěvče, prosbu moji
při Bohu, jež jsi neznal, neoslavil:
Abych zde ušel horšímu snad boji,
mne zaved' v místa, kam jsi právě pravil,
bych bránu Petra shléd' i ty, jimž ve tmě
ni jiskru naděje Pán nezůstavil!"
Tu vykročil. Já za ním šel, kam ved' mě.

Otázky:

1. Kdo byl básnickovým průvodcem podsvětím?
2. Jakým veršem je psána celá báseň?
3. 3) Vylož celou situaci, v níž se nachází básník v prvním zpěvu, a doložte ukázkami textu.

3.

Textová úloha №03

Přečtěte si úryvek a odpovězte na otázky:

1)

Žít, nebo nežít — to je, oč tu běží:
zda je to ducha důstojnější snášet
střely a šípy rozkacené sudby,
či proti moři běd se chopit zbraně
a skoncovat je vzpourou. Zemřít — spát —
nic víc — a vědět, že tím spánkem skončí
to srdce bolení, ta stará strast,
jež patří k tělu, to by byla meta
žádoucí nade všechno. Zemřít — spát —

(Překlad E. A. Saudka)

2)

Být, nebo nebýt? To je to, oč jde!
Je důstojnější trpělivě snášet
kopance, rány, facky osudu,
nebo se vrhnout proti moři útrap
a rázem všechno skončit? Zemřít, spát!
Nic víc. Ten spánek uspí bolest srdce,
ukončí všechna trapná trápení
lidského těla. Jaké větší přání
by člověk mohl mít? Spát, zemřít, nebýt.

(Překlad Jiřího Joska)

3) Původní text:

To be, or not to be, that is the question:
Whether 'tis nobler in the mind to suffer
The slings and arrows of outrageous fortune,
Or to take arms against a sea of troubles
And by opposing end them. To die—to sleep,
No more; and by a sleep to say we end
The heart-ache and the thousand natural shocks
That flesh is heir to: 'tis a consummation
Devoutly to be wish'd. To die, to sleep;
To sleep, perchance to dream—ay, there's the rub:
For in that sleep of death what dreams may come,
When we have shuffled off this mortal coil,
Must give us pause—there's the respect
That makes calamity of so long life.
For who would bear the whips and scorns of time,
Th'oppressor's wrong, the proud man's contumely,
The pangs of dispriz'd love, the law's delay,
The insolence of office, and the spurns
That patient merit of th'unworthy takes,
When he himself might his quietus make
With a bare bodkin? Who would fardels bear,
To grunt and sweat under a weary life,
But that the dread of something after death,
The undiscover'd country, from whose bourn
No traveller returns, puzzles the will,
And makes us rather bear those ills we have
Than fly to others that we know not of?
Thus conscience does make cowards of us all,
And thus the native hue of resolution
Is sicklied o'er with the pale cast of thought,
And enterprises of great pitch and moment
With this regard their currents turn awry
And lose the name of action.

Otázky:

1. Kdo napsal tento text?
2. Jak se jmenuje dílo, z něhož je tento text?

3. O čem se zde vlastně mluví?

3. Textová úloha №04

Genesis

Na počátku Bůh stvořil nebe a zemi. Země pak byla pustá a prázdná, nad propastí byla tma a nad vodami se vznášel Boží Duch. Bůh řekl: „Ať je světlo!“ – a bylo světlo. Bůh viděl, že světlo je dobré, a Bůh oddělil světlo od tmy. Bůh nazval světlo „den“ a tmu nazval „noc“.

Byl večer a bylo ráno, den první. Bůh řekl: „Ať je uprostřed vod obloha, aby oddělovala vody od vod!“ Bůh učinil oblohu a oddělil vody pod oblohou od vod nad oblohou – a stalo se.

Bůh nazval oblohu „nebe“ a byl večer a bylo ráno, den druhý. Bůh řekl: „Ať se vody pod nebem shromáždí na jedno místo a ať se ukáží souš!“ – a stalo se. Bůh nazval souš „země“ a shromáždění vod nazval „moře“. A Bůh viděl, že je to dobré.

Tehdy Bůh řekl: „Ať země zplodí zeleň: byliny nesoucí semeno a různé druhy plodných stromů nesoucích ovoce, v němž je jejich semeno na zemi!“ – a stalo se. Země vydala zeleň: různé druhy bylin nesoucích semeno a různé druhy stromů nesoucích ovoce, v němž je jejich semeno.

A Bůh viděl, že je to dobré. Byl večer a bylo ráno, den třetí. Bůh řekl: „Ať jsou na nebeské obloze svítilny, aby oddělovaly den od noci; budou znamením k určování období, dnů a let; budou na nebeské obloze svítily k osvětlování země!“ – a stalo se. Bůh učinil dvě veliké svítilny: větší, aby vládla dni, a menší, aby vládla noci; učinil rovněž hvězdy. Bůh je umístil na nebeské obloze, aby osvětlovaly zemi, aby panovaly nade dnem a nocí a aby oddělovaly světlo od tmy. A Bůh viděl, že je to dobré. Byl večer a bylo ráno, den čtvrtý.

Bůh řekl: „Ať se vody zahemží množstvím živočichů a nad zemí pod nebeskou oblohou ať létají ptáci!“ Bůh tedy stvořil velké mořské obludy a všemožné druhy čilých živočichů, jimiž se zahemžily vody, i všemožné druhy okřídlených ptáků. A Bůh viděl, že je to dobré. Bůh jim požehnal a řekl: „Plodte a množte se a naplňte vody v mořích; také ptáci

Stvoření člověka (Sumerský mýtus)

Když nebe od země ze spojení pevného odděleno bylo a bohyně matky vyrostly, když země byla ustálena a zbudována, když byly určeny řády nebe i země a položeny břehy Eufratu s Tigridem tak, že příkopy a kanály možno bylo vést, tu An, Enlil, Utu a Enki, velcí bozi, a Anunnakové, velcí bozi, ve svatyni mocné, jež vzbuzuje strach, sami se posadili a vyprávěli si. Když plány nebe a země stanovili, Břehy Eufratu i Tigridu položili, Hráze i kanály vedli správně, (tu pravil bohům Enlil: „Co nyní učiníte, co vytvoříte? Anunnakové, velcí bozi, Co nyní učiníte, co vytvoříte?“ Bozi velcí, kteří tam stáli, Anunnakové, kteří osudy rozhodují, Enlilovi odpověděli: V Uzumua, ve městě Duranki, Bohy Lamga zabijeme, Aby jejich krev lidem vzejít dala. Úděl bohů nechť je jejich údělem! Navždy již budou hraniční kanály vytyčovat, motyku a košík (na hlínu) v rukou nosit, pro přibýtek bohů, jenž pro trům je vhodný, brázdu za brázdou budou řadit!

[...]

Poznámka pod textem:

Tajné! Zasvěcený smí to zasvěcenému ukázat. Ukončeno a ověřeno. Podle staré předlohy zapsáno rukou Kidinsína, mladšího písaře, syna Sutua, písaře královského.

(Mýty staré Mezopotámie. Sumerská, akkadská a chetitská literatura na klínopisných tabulkách. Odeon, Praha 1977,

ať se rozmnožují
na zemi.“ Byl večer a bylo ráno, den pátý.
Bůh řekl: „Ať země vydá různé druhy živočichů: různé druhy
dobytka,
drobné havěti i polní zvěře!“ – a stalo se. Bůh učinil různé druhy
polní
zvěře a dobytka i všemožné druhy zemské havěti. A Bůh viděl,
že je to
dobré.

Tehdy Bůh řekl: „Učiňme člověka k našemu obrazu, podle naší
podoby!

Ať panují nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nad
dobytkem,

nade vši zemí i nad veškerou havětí lezoucí po zemi.“

Bůh stvořil člověka ke svému obrazu,

k obrazu Božímu stvořil jej:

jako muže a ženu stvořil je.

A Bůh jim požehnal. Bůh jim řekl: „Plodte a množte se, naplňte
zem,

podmaňte si ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským
ptactvem

i nad každým živočichem lezoucím po zemi.“

Bůh také řekl: „Hle, dal jsem vám všechny byliny vydávající
semeno

na celém povrchu země i každý strom, na němž je ovoce
vydávající semeno.

To vám bude za pokrm. Také veškeré polní zvěři, všem
nebeským

ptákům i všemu, co leze po zemi, zkrátka všemu, co má v sobě
život, jsem

dal za pokrm všechny zelené byliny“ – a stalo se. Bůh viděl
všechno, co

učinil, a hle, bylo to velmi dobré! Byl večer a bylo ráno, den
šestý.

Tak bylo dokončeno nebe a země s veškerou jejich rozmanitostí.

Sedmého dne Bůh dokončil dílo, na němž pracoval; sedmého dne
odpočinul od veškeré práce, kterou dělal. Bůh sedmý den

požehnal a posvětil

jej, neboť v něm Bůh odpočinul od všeho díla, jež vykonal, když
tvořil.

To je příběh nebe a země, o jejich stvoření.

(Bible. Překlad 21. století. Bilion, Praha 2009.)

Textová úloha №05

Přečtěte si úryvek a odpovězte na otázky:

Jan Amos Komenský přítelům lešenským z Anglie
V Londýně 18. října 1641

O mé první plavbě, jak se nezdařila podle přání a jak jsem byl od samých břehů Norska zahrán prudkou bouří
přes celé Baltické moře bezmála nějakých sto mil, dočetl ses, jak myslím, již dříve. Potom, však na radu
gdaňských přátel, když jsme si sdělili a podrobně uvážili důvody pro i proti - a z pobídek vlastního svědomí
svěřil jsem se znovu moři a jeho vládci, aby mne buď zanesl, kam bych chtěl anebo mne ponořil ke dnu, kdyby

mu tak bylo libo. A tak se stalo, že jsme v několika dnech dosáhli přístavu tohoto ostrova a z dobrotivosti boží se shledal ve zdraví se zdravými přáteli Harlibem, Durieem, Hübnerem, Pellem a Haakem. Ačkoliv jsem je zavázal, že mou přítomnost neprozradí, abych měl aspoň několik dní pokdy úplně jen pro sebe, přece se toto opatření ukázalo marným: Věc se hned donesla k četným uším a na mne nalehla nutnost i přijímat, i činit návštěvy. Žiji zde tedy již jako známý mezi známými, třebaže – nechci Ti to zamlčet, abys měl proč se smát - navštěvuje mne méně lidí, než by mne navštěvovalo, kdyby buď mohli předpokládat, že dovedu mluvit anglicky, nebo kdyby více důvěřovali své latině, anebo konečně kdyby si mne méně vážili. Ale zatímco si představují, že jsem kdovíjak vznešený filozof nebo řečník, a ostýchají se se mnou setkat, tedy pro tento omyl četných, jakož i pro dočasnou nepřítomnost jiných zbývá mi dost času k tomu, abych se častěji scházel s důvěrnými přáteli, a pokud se zatím dá, s nimi se radil. Všechna naděje, že bych se mohl před zimou vrátit, mi byla předem odňata. Strávil jsem tu již bezmála měsíc. Co se mi zatím poštěstilo vidět, slyšet a poznat, o tom stručně povím, zprvu o věcech obecných, potom i několika osobních. Tento kout světa má mnoho nad jiné země zvláštního a podivuhodného.

(Jan Amos Komenský: O sobě. Odeon, Praha 1987, s. 127-129. Přel. a zrevidovali Amedeo Molnár a Noemi Rejchrtová.)

Otázky:

1. Charakterizujte J. A. Komenského jako světového autora.
2. Jaká díla napsal česky a jaká latinsky?
3. Do jakých oblastí vědy zasáhl?
4. Úryvek patří k epistulární cestopisné literatuře poloviny 17. století. Jaké cestopisy starověké, antické, středověké i pozdější znáte? Jakou měl cestopis společenskou funkci?

4.

Textová úloha №06

Přečtěte si úryvek a odpovězte na otázky:

Francois Rabelais: *Gargantua a Pantagruel*

Jak byl Panurgos zamilován do jedné vznešené pařížské paní

Panurgos se stal v Paříži váženým pro tuto svou disputaci, jíž zvítězil nad Angličanem, a od té doby uplatňoval velmi svůj příklopec a dal si jej nahoře vyzdobit výšivkami po římském způsobu. A chválili ho veřejně a složili o něm písničku, s níž chodily dětičky na hořčici; rádi ho vídali ve všech společnostech paní i dívek, takže se stal slavným, že se až pokusil dostat se na jednu vznešenou městskou paní.

Vskutku nechav stranou spoustu dlouhých úvodů a slibů, jež činí obyčejně tito žalostně rozjímaví, nesmělí milovníci Masopustu, kteří se masa vůbec ani nedotknou, řekl jí jednoho dne:

„Paní, bylo by to vši veřejnosti velmi prospěšné, rozkošné pro vás, čestné pro váš rod a mně nezbytné, abyste byla ohoněna mým plemenem; a věřte tomu, neboť zkušenost vás o tom poučí.“

Paní ho po těch slovech odstrčila víc než na sto mil řkouc:

„Nezpůsobný blázne, sluší se vám, abyste ke mně takto mluvil? S kým myslíte, že mluvíte? Klid'te se, nechoďte mi nikdy na oči; neboť kdyby to nebyla hloupost, dala bych vám hnáty zpřerážet.“

„Nuže,“ pravil, „to by nic nebylo, mít jednou zpřerážené hnáty, s podmínkou, že bychom se vy i já dobře poměli a brnkli si na dolní šlapačce; neboť (ukazuje na svůj dlouhý příklopec) tady je mistr Jan Čtvrtek, který by vám zahrál skočnou, že byste to ucítila až v morku kostí. Je galantní a umí tak výborně najít

laškování přede dveřmi a semenné nakládačky v pasti, že po něm není třeba než se otřepat.“

Načež paní odvětila: „Klidte se, zlý člověče, klidte se! Řeknete-li mi ještě jen jediné slovo, zavolám lidi a dám vás tu zpráskat.“

„Och,“ pravil, „vy nejste tak zlá, jak pravíte, nikoli, nebo bych se byl zmýlil ve vaší fysiognomii: neboť spíš by země vystoupila do nebes a vysoká nebesa se zřítíla do propasti a všechen řád světa by se zvrátil, než by v tak velké kráse a leposti, jako je vaše, byla kapka nenávisti. Dobře se říká, že téměř krásné ženy nenajdeš, by nebyla vzdorná též.

Avšak to se říká o těch obyčejných krásách. Vaše je tak vybraná, tak jedinečná, tak božská, že myslím, že ji příroda ve vás vložila jako vzor, aby nám dala na srozuměnou, kolik může vykonat, když chce užít vši své moci a všeho svého vědění.

To je sám med, to je sám cukr, to je sama mana nebeská, co je ve vás.

Vám měl přisoudit Paris zlaté jablko, nikoli Venuši, ani Junoně ani Minervě; neboť nikdy nebylo tolik velebnosti v Junoně, tolik moudrosti v Minervě a tolik elegance ve Venuši, jako jest jí ve vás.

Ó bohové a bohyně nebeští, jak štěstí bude ten, komu prokážete milost, aby ji směl obejmout, zlíbat a s ní si třít šunky! Přisámboh, budu to já, vidím to již, neboť ona mě již napolo miluje, vím to, a jsem oním vílami předurčeným. Nuže, abychom neztráceli čas, jen do toho!“

(Rabelais, François (1968): Gargantua a Pantagruel, s. 132–133. Odeon, Praha.)

Otázky:

1. Co víte o autorovi?
2. Jak byste označili tuto ukázkou z hlediska tematiky?
3. V čem je text podle vás renesanční?